

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 22.8.2017
Čj. MSP-98/2016-OJD-SPZ/2
Počet listů: 3
Přílohy: 3

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemřelý V.K. - stížnost pro porušení zákona

Přílohy: 1) rehabilitační spis bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně sp. zn. 2 Rtv 103/91
2) ověřená kopie rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP 47 ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 102/53 spolu s dochovanou dokumentací
3) zpráva Vojenského ústředního archivu Praha ze dne 13.1.2016, č. j. 1536-2/2015-211100

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného zemřelého V.K.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 28.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 103/91.

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP 47 ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 102/53 byl obviněný V.K. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, kterého se dopustil tím způsobem, že

dne 1.11.1953 u svého útvaru v Komárně po nástupu vojenské základní služby odmítl tuto konat s odůvodněním, že se to přičí jeho náboženskému přesvědčení.

Pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 30 měsíců a podle §§ 43 a 44 trestního zákona č. 86/1950 Sb. u něj byla vyslovena ztráta čestných práv občanských na dobu 3 roků.

Uvedený rozsudek nabyl právní moci dne 15.12.1953, tedy dnem vyhlášení.

Obviněnému byl v důsledku amnestie prezidenta republiky ze dne 9.5.1955 prominut neodpykaný zbytek trestu z trestu odnětí svobody.

Dne 9.7.1991 podala manželka zemřelého obviněného paní A.K. žádost o rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci. Na základě této její žádosti bylo usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 28.11.1991, sp.zn. 2 Rtv 103/91 rozhodnuto tak, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP 47 ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 102/53 byl podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. zrušen ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 téhož zákona byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Toto usnesení nabylo právní moci dne 10.12.1991.

Citované usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně bylo nesprávně odůvodněno tím, že bývalému Nižšímu vojenskému soudu v Brně PSP 47 nelze nic vytknout, když obviněného V.K. uznal vinným na základě správně zjištěného skutkového stavu trestným činem vyhýbání se služební povinnosti. Současně bylo konstatováno, že právo na odmítnutí vojenské služby z důvodu víry či přesvědčení jde „v současné právní úpravě nad rámec mezinárodních závazků na úseku ochrany lidských práv. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech stanoví v článku 18 právo každého na svobodu myšlení, svědomí a náboženství. Podle třetího odstavce článku 18 však svoboda projevovat náboženství nebo víru může být podrobena takovým omezením, jaká předepisuje zákon a která jsou nutná k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví, nebo morálky, nebo základních práv a svobod jiných. Stejně znění obsahuje i článek 9 odstavce 2 Evropské konvence o lidských právech a z citovaných ustanovení nelze vyvozovat možnost odmítnout brannou službu“. Proto Vojenský obvodový soud Brno dospěl k závěru, že výrok o vině z rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP 47, citovaného shora je bezchybný. Za nezákonný však označil výrok o trestu, když uvedl, že ve zrušené části napadeného rozsudku došlo k převaze přísné generální prevence – nepřiměřené represe - na úkor přísně individuálního hlediska při ukládání trestu ve vztahu k osobě pachatele a okolnostem celého případu, jelikož obviněný zemřelý V. K. žil před spácháním posuzované trestné činnosti řádným životem občana, a nebyl dosud soudně trestán.

Následně usnesením ze dne 19.12.1991, sp.zn. 2 Rtv 103/91, rozhodl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně o účasti V.K. na amnestii prezidenta republiky ze dne 9.5.1960, přičemž podle článku V, s odkazem na část II, a článku III tohoto rozhodnutí zastavil podle § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. a) tr. řádu trestní stíhání V.K. pro skutek, v němž byl spatřován trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odstavec 1 písmeno b) zákona č. 86/1950 Sb.

S ohledem na skutečnost, že obhájce obviněného v zákonem stanovené lhůtě trval na projednání věci ve smyslu § 15 odst. 3 zákona č. 119/190 Sb., bývalý Vojenský obvodový soud v Brně vydal dne 6.2.1992 pod sp. zn. 2 Rtv 103/91 rozsudek, jímž při nezměněném výroku o vině z rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 102/53, kterým byl V.K. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, podle § 227 trestního řádu obviněnému V.K. trest neuložil.

Tento rozsudek nabyl právní moci 6.2.1992.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 28.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 103/91, byl porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona.

Podle § 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) se svoboda svědomí zaručuje.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné

zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti mimo jiné i tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení výše uvedenými ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace obviněného zemřelého V.K. byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 102/53 byl zrušen pouze ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, když rehabilitační senát v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že výrok o vině ze zmiňovaného rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně je správný, jelikož Nižší vojenský soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav. Třebaže lze souhlasit s názorem, že skutkový stav byl spolehlivě zjištěn a bylo možno z něj vycházet, rehabilitační senát se plně spolehl na právní hodnocení provedené v roce 1953 a nezabýval se dostatečně obhajobou obviněného, již nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Ignorace ústavně zaručených práv ve vztahu k ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., jehož účelem bylo zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti označoval zákon za trestné, vyplývá i z dalšího postupu rehabilitačního senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, který následně vydal rozsudek, jímž při nezměněném výroku o vině V. K. trest neuložil.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nezvážil, že obviněný zemřelý V. K. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.). Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora, není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad

i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonnost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pociťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 102/53, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014 sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy kvůli úmrtí V.K. a dalším okolnostem nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001 sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) Podle § 268 odstavec 2 trestního řádu vyslovil, že usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 28.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 103/91, byl v neprospěch obviněného zemřelého V.K. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona

č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona,

- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 28.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 103/91, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména též usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.12.1991, sp.zn. 2 Rtv 103/91, a rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 6.2.1992, sp. zn. 2 Rtv 103/91,
- 3) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 102/53, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu, a
- 4) podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného zemřelého V. K. žaloby pro skutek spočívající v tom, že dne 1.11.1953 u svého útvaru v Komárně po nástupu vojenské základní služby odmítl tuto konat s odůvodněním, že se to přičí jeho náboženskému přesvědčení, čímž měl spáchat trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 68/2017](#)